

INTERNATIONALE VROUWENDAG: ALETTA JACOBS

8 maart 2010
100 jaar Vrouwendag!

doelgroepen doelstellingen vakken kerndoelen

Internationale vrouwendag: Aletta Jacobs

Vrouwen maken de helft van de wereldbevolking uit, maar op wereldschaal gezien verkeren zij in alle aspecten van de samenleving in een achterstandspositie. Vrouwen hebben minder toegang tot onderwijs, verdienen minder dan hun mannelijke collega's, hebben minder zeggenschap, minder rechten op eigendom en zijn in sommige landen zelfs wettelijk het bezit van hun echtgenoot.

De Verenigde Naties vragen jaarlijks op 8 maart aandacht voor de positie van vrouwen met de Internationale Vrouwendag.

In deze lesbrief vragen wij op onze beurt uw aandacht en die van uw leerlingen voor de positie van meisjes en vrouwen wereldwijd en in Nederland. Dat doen wij door te kijken naar het leven en werk van een van Nederlands grootste voorvechtsters van vrouwenrechten: Aletta Jacobs. De terreinen waar zij zich voor heeft ingezet zijn de medische zorg voor vrouwen, vrouwenkiesrecht, verbetering van de positie van vrouwen in de wetgeving en de wereldvrede. Wij concentreren ons in deze lesbrief op haar strijd voor het vrouwenkiesrecht.

Doelgroep

Leerlingen van de hoogste groepen van het basisonderwijs (10-12 jaar)

Vakken

Oriëntatie op jezelf en de wereld

Ruimte

- 47 De leerlingen leren de ruimtelijke inrichting van de eigen omgeving te vergelijken met die in omgevingen elders, in binnen- en buitenland, vanuit de perspectieven landschap, wonen, werken, bestuur, verkeer, recreatie, welvaart, cultuur en levensbeschouwing. In ieder geval wordt daarbij aandacht besteed aan twee lidstaten van de Europese Unie en twee landen die in 2004 lid worden/werden, de Verenigde Staten en een land in Azië, Afrika en Zuid-Amerika.

Tijd

- 51 De leerlingen leren gebruik te maken van eenvoudige historische bronnen, zoals aanwezig in ons cultureel erfgoed, en ze leren aanduidingen van tijd en tijdsindeling te hanteren.
- 53 De leerlingen leren over de belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis en kunnen die voorbeeldmatig verbinden met de wereldgeschiedenis.

Dank

Wij danken de afdeling beeldarchief van het IIAV (Internationaal Informatiecentrum en Archief voor de Vrouwenbeweging) voor hun toestemming voor gebruik van illustraties. Verder danken we Novib/Gerard Steehouwer en M/MC Photoshare.

One or more photos courtesy of M/MC Photoshare at www.jhuccp.org/mmc

Wij danken ook Jan Boerstool en Uitgeverij Bert Bakker voor de toestemming voor overname van het gedicht 'Kiesrecht'.

INTERNATIOALE
VROUWENDAG:
ALETTA JACOBS

Internationale vrouwendag

In de wereld kennen we allerlei internationale dagen. Meestal zijn die dagen uitgeroepen door de Verenigde Naties.

<i>Datum</i>	<i>Groep mensen</i>	<i>Gebeurtenis</i>
19 juni	Toeristen	Dag van het Toerisme
20 juni	Vluchtelingen	Dag van de Vluchteling
1 oktober	Ouderen	Dag van de Ouderen
20 november	Kinderen	Dag van de Rechten van het Kind
3 december	Gehandicapten	Dag van de Gehandicapte mens
10 december	Mensen	Dag van de Rechten van de Mens

Over één groep hebben we het nog niet gehad: vrouwen. Zij hebben op 8 maart een internationale dag.

Vrouwen in Bangladesh

Foto: Gerard Steehouwer/Novib

1. Wat vind je van al die internationale dagen? Wat is het nut ervan?
2. Vind je het nodig dat er een Internationale Vrouwendag is? Waarom wel/niet?
3. We hebben al een Dag van de Rechten van de Mens. Vrouwen zijn ook mensen. Is een speciale dag voor vrouwen dan eigenlijk niet overbodig?
4. Vind je dat er ook een Internationale Mannendag moet komen? Waarom wel/niet?

Een kleine kennistest

Hoe is het volgens jou met de positie van vrouwen in de wereld gesteld?

1. Vrouwen vormen $\pm$ 50% van de wereldbevolking
2. Vrouwen doen % van al het werk
3. Vrouwen verdienen % van het wereldinkomen
4. Vrouwen hebben % van alle bezittingen
5. Van alle regeringsleiders op de wereld is % vrouw
6. Van alle armen op de wereld is % vrouw
7. Van alle analfabeten op de wereld is % vrouw
8. Van alle vluchtelingen op de wereld is % vrouw

Photos courtesy of M/MC Photoshare at www.jhuccp.org/mmc

Feminisme

- Vraag 1: Vrouwen vormen de helft van de wereldbevolking (50%).
- Vraag 2: Maar ze doen meer dan tweederde van al het werk (66%).
- Vraag 3: Ondanks al het werk dat ze doen, verdienen ze veel minder dan de mannen. Van het wereldinkomen (= datgene wat door mannen en vrouwen samen in de wereld wordt verdiend) verdienen ze maar 10%.
- Vraag 4: Nog droeviger is het met bezittingen gesteld. Van alles wat mannen en vrouwen in de wereld bezitten, staat maar 1% op naam van vrouwen. Veel landen in de wereld hebben wetten waarin staat dat alles binnen het gezin automatisch eigendom van de man is, ook al hebben vrouwen bepaalde zaken zelf verdiend.
- Vraag 5: Ook in de politiek hebben vrouwen niet veel macht. Maar 1 op de 6 regeringsleiders (13% dus) is een vrouw. In Nederland bijvoorbeeld is er nog nooit een vrouw minister-president geweest.
- Vraag 6: Als vrouwen minder verdienen en minder eigendom hebben, dan is het ook niet gek dat de meerderheid van de armen in de wereld vrouw is. 7 Van de 10 armen zijn vrouw (70%).
- Vraag 7: Van alle mensen die niet kunnen lezen en schrijven is tweederde (64%) vrouw. Minder meisjes dan jongens gaan naar school; meisjes moeten vaker thuis blijven om in de huishouding te helpen. Veel meisjes verlaten vroegtijdig de school, bijvoorbeeld omdat ze uitgehuwelijkt worden.
- Vraag 8: Van alle vluchtelingen in de wereld is driekwart (72%) meisje of vrouw. De belangrijkste reden om te vluchten is oorlog. Het zijn mannen die een oorlog beginnen en het zijn mannen die een oorlog uitvechten. Het zijn de vooral vrouwen die door het oorlogsgeweld op de vlucht gedreven worden.

1. Als vrouwen tweederde van het werk doen, hoe kan het dan dat ze maar 10% van het wereldinkomen verdienen? Geef hiervoor minstens twee redenen.
2. In Nederland zijn vrouwen en mannen voor de wet gelijk. Voor hetzelfde werk verdienen vrouwen evenveel als mannen. Toch verdienen ook vrouwen in Nederland gemiddeld minder dan de mannen. Geef minstens één reden die nog niet bij opdracht 1 genoemd is.

In theorie hebben vrouwen en mannen in de meeste landen van de wereld gelijke rechten en plichten. In praktijk blijkt dit vaak heel anders te zijn, zoals uit de kennistest hiervoor is gebleken. Dat wil niet zeggen dat alle mensen berusten in hoe het met de vrouwen in de wereld is gesteld. Er zijn veel mensen (vrouwen en mannen) die zich inzetten voor gelijke rechten van mannen en vrouwen. Deze mensen worden *feministen* genoemd.

Feminisme is volgens het woordenboek het streven naar gelijkwaardige behandeling van mannen en vrouwen.

Een van de beroemdste feministen in Nederland was *Aletta Jacobs*. Over haar en over haar strijd voor gelijke rechten voor vrouwen en mannen en met name het vrouwenkiesrecht gaat de rest van deze lesbrief.

Aletta Jacobs

Aletta Jacobs is een van de weinige vrouwen uit de Nederlandse geschiedenis die een eigen site gekregen heeft: <http://www.alettajacobs.org>.
Waaraan heeft ze die eer verdiend?

Aletta Jacobs is in 1854 geboren. Ze is het achtste kind (van de elf) van Abraham Jacobs en Anna de Jongh. Haar vader is huisarts, haar moeder doet het huishouden en heeft de zorg voor het gezin. Alle kinderen krijgen de kans om te leren. Dat is uitzonderlijk. Het is in die tijd gewoonte dat meisjes jongedameesscholen bezoeken om zich daar te verdiepen in de kunst van het handwerken, om er goede manieren te leren en om te leren een gesprek te voeren in het Frans en Duits.

Aletta op jongere leeftijd

Het leven van Aletta staat in het teken van 'de eerste vrouw die ...'. Twee van haar zussen gaan haar voor. Charlotte Jacobs is de eerste vrouw die apotheker wordt in Nederland. Haar andere zus Frederika is de eerste vrouw die in Nederland het middelbaar examen doet in wiskunde en boekhouden. Aletta zal de eerste vrouwelijke arts van Nederland worden. Maar voordat het zo ver is, heeft ze een lange moeizame weg af moeten leggen.

Haar vader geeft haar lessen Grieks en Latijn. Als 15-jarige haalt ze het examen van leerling-apotheker. Een volgende stap is de universiteit. Om daar toegelaten te worden, moet ze eerst een toelatingsexamen doen. Om te kunnen slagen, zal ze eerst flink moeten studeren. Dat kan in die tijd op de HBS (Hoogere BurgerSchool, te vergelijken met het huidige Atheneum). De directeur van de HBS te Sappemeer vindt het goed dat zij als enig meisje tussen de jongens plaatsneemt.

Terwijl Aletta op de HBS zit, dient een mannelijke leerling-apotheker bij de minister Thorbecke voor Onderwijs een verzoek in om als leerling-apotheker het toelatingsexamen voor de universiteit over te mogen slaan. Zijn verzoek wordt ingewilligd. Als Aletta dat hoort, stuurt ze als leerling-apotheker ook een brief naar de minister. Zij dient hetzelfde verzoek in als die jongeman: "Geef mij toestemming om het toelatingsexamen over te slaan." De minister geeft die toestemming niet meteen. Hij wil eerst haar leeftijd weten en weten waarom ze zo graag naar de universiteit wil. Pas na enkele brieven tussen haar, haar vader en de minister geeft hij toestemming. Ze mag een jaar op proef studeren. Na dat jaar zal de minister een definitief besluit nemen.

Op 20 april 1871 gaat Aletta studeren aan de universiteit van Groningen, 17 jaar oud. Zij is de eerste vrouwelijke student van Nederland. In kranten en tijdschriften wordt ze bespot. Haar broers, ook studenten, worden getreiterd. Één van haar broers kan daar niet tegen en wil niets meer met zijn zus te maken hebben.

Dan komt het bericht dat minister Thorbecke stervende is. Gauw doet Aletta nog enkele examens (die ze haalt) en vraagt de minister om zijn definitieve besluit. Twee dagen na zijn dood krijgt Aletta de definitieve toestemming over de post. Minister Thorbecke heeft als een van zijn laatste daden als minister haar toestemming verleend.

Aletta rondt haar studie met succes af. In 1874 slaagt ze als eerste vrouw voor het kandidaatsexamen. In 1878 slaagt ze als eerste vrouw voor het artsexamen. In 1879 promoveert ze als eerste vrouw tot doctor in de medicijnen.

Dr. Aletta Jacobs wordt in 1879 huisarts in Amsterdam, aan de Herengracht. Sommige mensen zijn niet overtuigd van haar kwaliteiten als dokter. De man van een van de patiëntes komt klagen over de rekening voor behandeling van de ziekte van zijn vrouw. Hoe durft zij een rekening uit te schrijven die even hoog is als die van haar mannelijke collega's?

In de Jordaan, een Amsterdamse volksbuurt, ziet zij veel ellende onder de mensen, vooral onder vrouwen. Twee keer per week verzorgt zij een gratis bezoeken voor deze vrouwen. Dat heeft zij 14 jaar lang volgehouden.

Tijdens haar spreekuren merkt Aletta dat veel jonge vrouwen klachten hebben. Het gaat altijd om vrouwen die in een winkel werken en vele uren moeten staan. Als zij hiervoor aandacht vraagt is de eerste reactie van de mannen dat het de eigen schuld van de vrouwen is: zij zijn gewoon niet geschikt om te werken. Aletta en anderen leggen zich hier niet bij neer. Niet de vrouwen zijn ongeschikt, maar de arbeidsomstandigheden deugen niet. Er wordt veel gezegd en geschreven over de beroerde arbeidsomstandigheden, tot grote ergernis van de winkeliers. De klanten kiezen de kant van de winkelmeisjes en steeds meer winkeliers zorgen voor een mogelijkheid om te zitten. In 1902 wordt het zelfs wettelijk verplicht dat het winkelpersoneel de gelegenheid heeft om (af en toe) te gaan zitten.

1. Leg in je eigen woorden uit wat bedoeld wordt met: 'Het leven van Aletta staat in het teken van 'de eerste vrouw die ...'
2. Waaruit blijkt dat zelfs de vooruitstrevende minister Thorbecke anders tegen vrouwen aankeek dan tegen mannen, zoals de meeste mensen in die tijd?
3. De winkeliersverenigingen hebben zich lange tijd verzet tegen de mogelijkheid om te zitten voor winkelmeisjes. Waarom zouden ze dat gedaan hebben?
4. Het is 1888. Schrijf een brief aan de winkeliersvereniging van het dorp of de wijk waar je woont en waarin je vraagt om de gelegenheid voor het winkelpersoneel om te zitten. Probeer de winkeliers met goede argumenten van je gelijk te overtuigen.

Naast betere gezondheidszorg en betere arbeidsomstandigheden voor vrouwen heeft Aletta Jacobs zich ook ingezet voor kiesrecht voor vrouwen.

Voordat wij dieper ingaan op haar strijd voor het vrouwenkiesrecht, kijken we eerst wat het kiesrecht eigenlijk inhoudt. We hebben om de vier jaar in Nederland verkiezingen, maar is kiezen wel zo vanzelfsprekend? Hoe was dat vroeger? Hoe is dat elders op de wereld?

Kiezen doe je elke dag

's Morgens als je opstaat, bepaal je zelf welke kleren je aantrekt. Ook bij het ontbijt kies je zelf welk beleg je op je brood doet. En als je uit school komt, begin je dan gelijk aan je huiswerk of ga je eerst thee drinken, tv kijken of muziek luisteren?

De hele dag door bepaal je zelf wat je doet en wat niet. Kiezen doe je constant, vaak zonder erbij na te denken. Kiezen is ook heel vanzelfsprekend. In Nederland vinden we het niet meer dan logisch dat we mogen kiezen. Ook het kiezen van een regering of van lokale politici vinden we heel gewoon. Toch is dat kiesrecht niet altijd zo gewoon geweest en in veel landen op de wereld is het nog steeds niet zo gewoon.

Eeuwenlang is Nederland geregeerd door een koning, net als in veel andere landen van de wereld. Deze werd soms bijgestaan door een paar raadsheren, maar vaak regeerde hij helemaal in zijn eentje. Dat het volk mee zou mogen beslissen, was ondenkbaar.

In 1848 kwam hierin verandering. In onze wetten kwam te staan: "De leden van de Tweede Kamer worden gekozen door de ingezetenen" (= inwoners van het land).

Maar ook toen waren er voorwaarden aan verbonden. De belangrijkste voorwaarde was dat je een bepaald bedrag aan belasting moest kunnen betalen. Dat was

niet zomaar bedacht. Men ging er vanuit dat mensen die zelf redelijk rijk waren interesse hadden in het 'algemeen belang'. Bovendien zouden mensen die rijk waren ook wel behoudend zijn. Zij zouden zeker geen mensen kiezen die allerlei dingen in Nederland zouden willen veranderen.

KIESRECHT

Ieder mens heeft mensenrechten
en het maakt daarbij niet uit
wat de kleur is van je ogen,
van je haar of van je huid,
of je vrouw bent, of je man bent,
of je arm bent of juist heel rijk,
als het gaat om de mensenrechten
dan is iedereen gelijk.

Eén zo'n mensenrecht is kiesrecht,
dat je recht van spreken geeft,
als gestemd moet worden over
wie het voor het zeggen heeft.
Als je daarvoor oud genoeg bent
(achtien jaar in ons geval),
heb je recht om vrij te kiezen
wie je land besturen zal.

Niemand die jouw stem mag stelen
of je tegenhouden mag,
op de dag dat jij gaat stemmen
is het jouw verkiezingsdag.
En dat kiezen moet geheim gaan
in zo'n hok met een gordijn,
omdat niemand hoeft te weten
wat jouw eigen keus mag zijn.

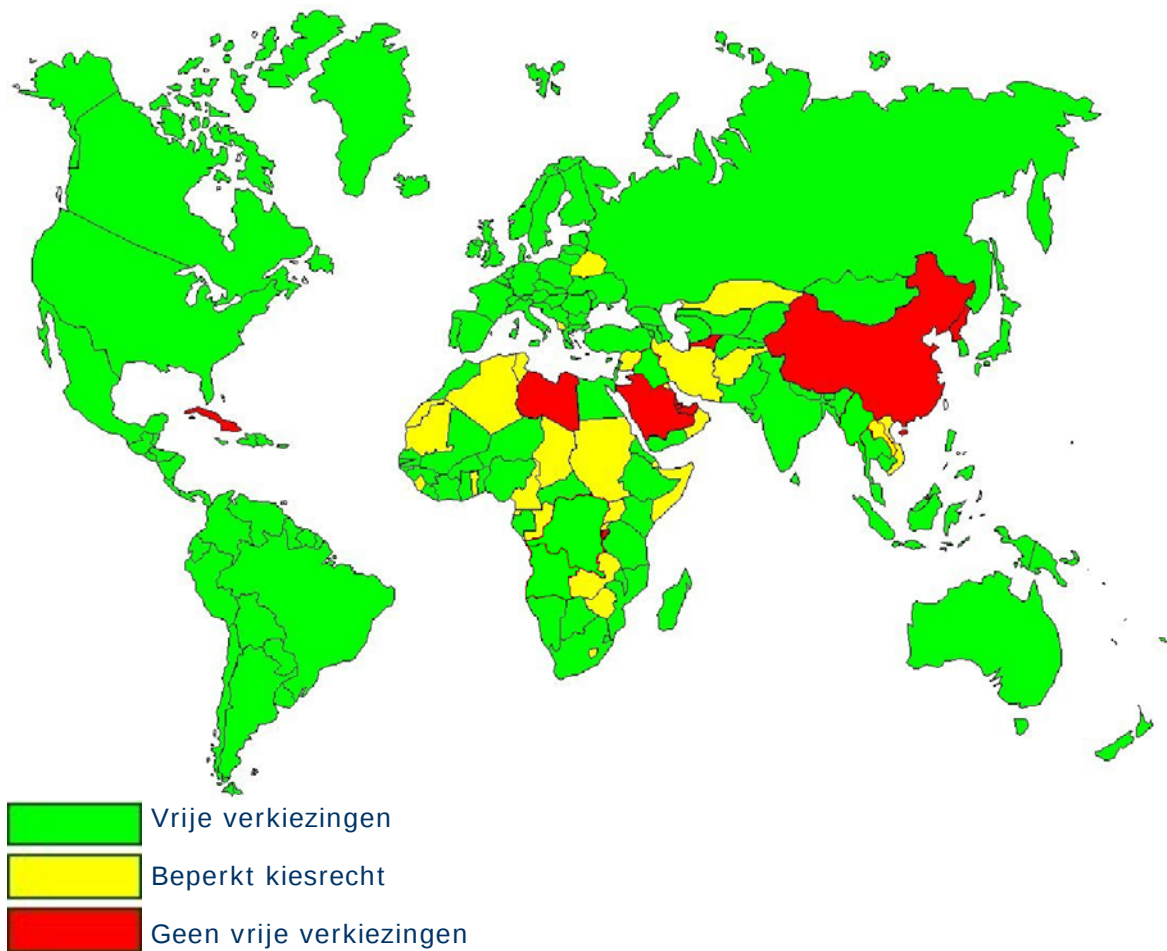
Kiezen, dat is meebeslissen,
door te kiezen geef je aan,
dat je nadenkt over hoe het
met je land zou moeten gaan,
want je stemt wel op personen
maar je kiest voor een idee,
dus regeer je door dat kiezen
zelf een heel klein beetje mee.

Kortom: alle stemmen tellen,
elke stem is van gewicht,
ook al is bij ons dat stemmen
tegenwoordig niet verplicht,
maar wie weigert om te kiezen
maakt zijn mooie kiesrecht krom ...
Wie zijn stem niet wil gebruiken
is en blijft een beetje stom.

Jan Boerstool

1. Welke mensen hebben in 1848 kiesrecht? Noem ook groepen mensen die geen kiesrecht gehad zullen hebben.
2. Op de volgende pagina vind je een wereldkaart. Die kaart laat zien waar op de wereld er vrije verkiezingen zijn en waar niet. Noem enkele landen waar er vrije verkiezingen zijn, waar er beperkt kiesrecht is en waar geen vrije verkiezingen zijn. Wat val je hierbij op?

De meeste landen van de wereld hebben tegenwoordig vrije verkiezingen. Dat wil zeggen dat iedereen vanaf een bepaalde leeftijd (15, 18, 20 of 21) mag stemmen voor het parlement van zijn of haar land.

Er zijn enkele landen waar een dictator of een partij de alleenheerschappij heeft. In Libië bijvoorbeeld is Kadhafi na een staatsgreep aan de macht gekomen, in China heeft de communistische partij het alleen voor het zeggen. In Oman en Qatar bepaalt de vorst alles wat er gebeurt.

In verschillende landen is er beperkt kiesrecht. In Zimbabwe bijvoorbeeld zijn er formeel vrije verkiezingen, maar zet de regeringspartij kandidaten van de oppositie onder druk en krijgen oppositiepartijen geen zendtijd op radio en televisie om hun boodschap over te brengen. Landen die in een burgeroorlog gewikkeld zijn, hebben de verkiezingen opgeschort, zoals Soedan.

Het kiesrecht vinden we zo belangrijk dat het zelfs in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens staat. In artikel 21 staat: "Je hebt het recht om deel te nemen aan de politiek van je land, door zelf politicus te worden of om via eerlijke verkiezingen op anderen te stemmen."

Kiesrecht voor vrouwen

In 1848 komt in de wet te staan dat alle mensen die inwoner van Nederland zijn en een bepaald bedrag aan belasting betalen het recht hebben om te stemmen.

Aletta voldoet aan die voorwaarden. In 1883 stapt ze naar de Amsterdamse gemeenteraad. Ze wil op de kiezerslijst geplaatst worden. De gemeenteraad is er even stil van. Hoe komen ze hier onderuit? Ze schrijven haar een briefje waarin staat dat een vrouw geen burgerrechten heeft, en dus ook geen stemrecht.

Aletta besluit de strijd niet op te geven. Ze gaat in beroep bij de Amsterdamse rechtbank. Die wijst haar beroep af. Dan gaat ze naar de Hoge Raad (de hoogste rechtbank van Nederland). Maar ook de Hoge Raad wijst haar verzoek af. Het is de man die belasting betaalt en dus heeft de vrouw geen stemrecht. Dat ook weduwen en ongetrouwde vrouwen belasting betalen, verzijgt de Hoge Raad gemakshalve. Voor de zekerheid wijzigen de heren politici de wet toch maar. Vanaf 1887 luidt artikel 90: "De leden van de Tweede Kamer worden gekozen door *mannelijke* ingezetenen."

Aletta berust niet in de nieuwe wet. Zij richt samen met andere vrouwen in 1894 de Vereniging voor Vrouwenkiesrecht (VVK) op. De vereniging heeft afdelingen in het hele land. Aletta wordt eerst presidente van de afdeling Amsterdam (in 1895) en later (in 1903) presidente van het landelijk bestuur.

Zij wordt naar buiten toe het gezicht van het vrouwenkiesrecht. Ze reist het hele land door, houdt lezingen, organiseert congressen, schrijft artikelen voor kranten en tijdschriften en onderhoudt contacten met soortgelijke verenigingen in het buitenland. In 1911 en 1912 reist ze met de presidente van de Wereldbond van Vrouwenkiesrecht de hele wereld over om overal te pleiten voor vrouwenkiesrecht.

Vanaf 1916 houden vrouwen in Nederland dag in dag uit demonstraties voor het parlamentsgebouw in Den Haag. In 1918 halen zij de eerste overwinning: vrouwen krijgen het recht om gekozen te worden (passief kiesrecht). In 1919 komt het tweede succes: vrouwen hebben dezelfde rechten als mannen. In 1922 is het eindelijk zover. Dan zijn er voor het eerst verkiezingen in Nederland waarbij ook vrouwen naar de stembus gaan (actief kiesrecht).

Het vaandel van de afdeling Alkmaar van de Vereniging voor Vrouwenkiesrecht (VVK)- 1907

1. Leg in je eigen woorden het verschil tussen passief en actief kiesrecht uit.
2. Aletta Jacobs zegt in 1912 dat invoering van het vrouwenkiesrecht in alle landen aan oorlogen een einde kan maken. Is dat zo? Heeft zij gelijk gekregen? Waarom zou ze dat juist in 1912 gezegd hebben?
3. In Nederland hebben we nog nooit een vrouwelijke minister-president gehad. Er zijn wel een paar vrouwelijke ministers, maar er zijn altijd meer mannelijke ministers. Vind je dat er in Nederland een speciale partij voor vrouwen moet komen? Zou je op die partij stemmen als je 18 bent?

Vrouwenkiesrecht elders op de wereld

Hieronder vind je een overzicht van de landen in de wereld waar vrouwenkiesrecht is ingevoerd. Soms is het passief kiesrecht eerder ingevoerd dan het actief kiesrecht (in Nederland en Noorwegen bijvoorbeeld). Soms is juist het actief kiesrecht eerder ingevoerd dan het passief kiesrecht (in Nieuw-Zeeland en Canada bijvoorbeeld). Meestal gaan de invoering van passief en actief vrouwenkiesrecht samen. Alleen in de Verenigde Staten van Amerika was er een verschil van 132 jaar (1788 passief kiesrecht en in 1920 actief kiesrecht)! We kiezen steeds de datum waarop alle vrouwen (dus niet een kleine groep) in het land passief én actief kiesrecht hebben gekregen.

1906 Finland
1913 Noorwegen
1915 Denemarken, IJsland
1918 Duitsland, Estland, Georgië, Hongarije, Kirgizië, Letland, Litouwen, Oostenrijk, Polen, Rusland
1919 Luxemburg, Nederland, Oekraïne, Wit-Rusland
1920 Albanië, Slowakije, Tsjechië, VS
1921 Armenië, Azerbeidzjan, Georgië, Zweden
1924 Kazakstan, Mongolië, Sint Lucia, Tadjikistan
1927 Turkmenistan
1928 Ierland, Groot-Brittannië
1930 Zuid-Afrika (blanken)
1931 Spanje, Sri Lanka
1932 Malediven, Thailand, Uruguay
1934 Brazilië, Cuba, Turkije
1937 Filippijnen
1938 Oezbekistan
1942 Dominicaanse Republiek
1944 Bulgarije, Frankrijk, Jamaica
1945 Indonesië, Italië, Kroatië, Senegal, Slovenië, Togo
1946 Birma, Guatemala, Joegoslavië, Kameroen, Liberia, Panama, Roemenië, Macedonië, Trinidad en Tobago, Venezuela, Vietnam, Zuid-Korea
1947 Argentinië, Japan, Malta, Pakistan, Singapore
1948 België, Israël, Niger, Noord-Korea, Seychellen, Suriname
1949 Bosnië en Herzegovina, Chili, China, Costa Rica
1950 Barbados, Canada, Haïti, India
1951 Antigua en Barbuda, Dominica, Grenada, Nepal, Sint Kitts en Nevis, Sint Vincent en de Grenadines
1952 Bolivia, Griekenland, Ivoorkust, Libanon
1953 Bhutan, Guyana, Mexico, Syrië
1954 Belize, Colombia, Ghana
1955 Cambodja, Eritrea, Ethiopië, Honduras, Nicaragua, Peru
1956 Benin, Comoren, Egypte, Gabon, Mali, Mauritius, Somalië
1957 Maleisië
1958 Burkina Faso, Tsjaad, Guinee, Laos
1959 Madagaskar, Tunesië, Tanzania
1960 Canada, Cyprus, Gambia, Tonga
1961 Bahamas, Burundi, El Salvador, Malawi, Mauritanië, Paraguay, Ruanda, Sierra Leone
1962 Algerije, Australië, Monaco, Oeganda, Zambia
1963 Afghanistan, Congo (Brazzaville), Equatoriaal Guinee, Fiji, Iran, Kenia, Marokko
1964 Bahamas, Libië, Papua Nieuw Guinea, Soedan
1965 Botswana, Lesotho
1967 Ecuador, Kiribati, Tuvalu
1968 Nauru, Swaziland
1970 Congo (Kinshasha), Jemen
1971 Zwitserland

Affiche van de Wereldbond voor Vrouwenkiesrecht. De tekst luidt: "stemmen voor vrouwen, als eerste overal gewenst"

1972 Bangladesh
1973 Andorra, Bahrein, San Marino
1974 Jordanië, Salomon Eilanden
1975 Angola, Kaapverdië, Mozambique, Sao Tomé en Principe
1976 Portugal
1977 Guinee Bissau
1978 Nigeria, Zimbabwe
1979 Marshall Eilanden, Micronesië, Palau
1980 Irak, Vanuatu
1984 Liechtenstein, Zuid-Afrika (gekleurden + Aziaten)
1986 Central Afrikaanse Republiek, Djibouti
1989 Namibië
1990 Samoa
1993 Kazakstan, Moldavië
1994 Zuid-Afrika (Zwarten)

Er zijn maar enkele landen waar mannen en vrouwen tegelijkertijd kiesrecht hebben gekregen: in Groot-Brittannië en Zuid-Afrika bijvoorbeeld. Er zijn verschillende landen waar mannen én vrouwen nog steeds geen stemrecht hebben of niet meer, simpelweg omdat daar een dictator aan de macht is. Maar er is nog één democratisch land waar wel mannen mogen stemmen, maar vrouwen niet. Dat land is Koeweit.

De sultan van Koeweit verleent in mei 2001 vrouwen toestemming om te stemmen en om gekozen te worden. Dat moet alleen nog even door het (uit mannen bestaande parlement) bevestigd worden. In 2001 stemt het parlement tegen! De sultan laat het er niet bij zitten en brengt het voorstel opnieuw in stemming. In 2005 krijgen vrouwen in Koeweit eindelijk kiesrecht! Koeweit is niet langer het enige democratische land waar vrouwen geen stemrecht hebben.

*Lang verboden voor vrouwen:
het parlement van Koeweit*

1. Kijk naar de landen in de lijst hierboven.
 - a) In welk werelddeel hadden de vrouwen het eerst vrouwenkiesrecht?
 - b) In welk land in Europa hebben vrouwen pas heel laat volledig kiesrecht gekregen?
 - c) Hoe zit het met Afrika. Wanneer hebben de meeste vrouwen daar kiesrecht gekregen? Kun je dat verklaren?
 - d) Hoe is het beeld voor Latijns Amerika, Azië en het Midden-Oosten?
2. Het is 2001. We gaan de mannen in Koeweit ervan proberen te overtuigen om vrouwenkiesrecht toe te staan. Maak een affiche of bedenk een slogan waarmee je dat zou willen doen.

INTERNATIONALE
VROUWENDAG:
ALETTA JACBOS

Internationale vrouwendag

We starten met een introductie op het hoe en waarom van de Internationale Vrouwendag. U kunt de opdrachten ook gebruiken binnen een groepsdiscussie.

opdracht

1. Mogelijk antwoord: speciale aandacht vragen voor de positie van de doelgroep.
2. –
3. Vrouwen zijn uiteraard ook mensen, maar bepaalde algemene zaken zijn voor vrouwen niet goed geregeld. Meer gedetailleerd speciale aandacht vragen voor vrouwen kan helpen hun situatie te verbeteren.
4. -

Een kleine kennistest

Wat weten leerlingen al over de positie van vrouwen in de wereld?

opdracht

1. Vrouwen vormen $\pm$ 50% van de wereldbevolking
2. Vrouwen doen 66% van al het werk
3. Vrouwen verdienen 10% van het wereldinkomen
4. Vrouwen hebben 1% van alle bezittingen
5. Van alle regeringsleiders op de wereld is 13% vrouw
6. Van alle armen op de wereld is 70% vrouw
7. Van alle analfabeten op de wereld is 64% vrouw
8. Van alle vluchtelingen op de wereld is 72% vrouw

Feminisme

Een uitwerking van de kennistest en een nadere uitleg van het begrip *feminisme*

opdracht

1. Twee redenen: vrouwen doen veel onbetaald werk (zoals het huishouden) en vrouwen krijgen voor hetzelfde werk vaak minder betaald dan mannen.
2. In Nederland werken veel vrouwen in deeltijd, veel meer dan mannen. Zelfs al krijgen ze per uur hetzelfde betaald voor hetzelfde werk, dan nog verdienen vrouwen minder. Daar komt bij dat veel vrouwen in lagere banen zitten. De veelverdienende topmanagers zijn doorgaans mannen.

Aletta Jacobs

Aletta Jacobs is de bekendste feministe van Nederland. Dankzij haar inzet is het aanzien van Nederland veranderd, zoals de website die aan haar gewijd is het verwoordt.

1. Aletta is de eerste vrouw die naar de HBS gaat, de eerste vrouw die aan de universiteit gaat studeren, de eerste vrouw die een kandidaats-examen haalt, de eerste vrouw die slaagt voor haar bul, de eerste vrouwelijke arts, de eerste vrouw die promoveert. Ze heeft niets in haar leven cadeau gekregen, maar er hard voor moeten knokken, tegen de maatschappelijke opvattingen van haar tijd in.
2. Een mannelijke leerling-apotheker krijgt zonder meer toestemming om het toelatingsexamen over te slaan; aan Aletta als vrouwelijke leerling-apotheker wil de minister pas toestemming verlenen na een uitgebreide correspondentie.
3. Ze zijn bang dat ze minder verkopen als de winkelmeisjes niet staan maar zitten. Daarbij moeten ze geld uitgeven voor zo'n zitgelegenheid.
4. –

Kiezen doe je elke dag

Een introductie op het begrip kiesrecht.

1. Alleen rijkere mannen hebben kiesrecht. Geen kiesrecht hebben vrouwen en armere groepen in de samenleving zoals de arbeiders.
2. Landen waar geen vrije verkiezingen zijn (China, Irak, Libië bijvoorbeeld) of waar een beperkt kiesrecht bestaat (Algerije, Zimbabwe, Iran bijvoorbeeld) liggen bijna allemaal in Azië, Midden-Oosten en Afrika.

Kiesrecht voor vrouwen

Aletta Jacobs is de eerste die haar echt om te stemmen opeist. Het vrouwenkiesrecht is er in Nederland gekomen dankzij de inzet van veel vrouwen.

1. Actief = het recht om te stemmen; passief = het recht om gekozen te worden.
2. Bijna wereldwijd is het vrouwenkiesrecht nu ingevoerd, maar de oorlogen zijn er niet minder om geworden. Aletta heeft dus ongelijk gekregen. Dat ze dit juist in 1912 zegt, is te begrijpen. De naderende Wereldoorlog I die in 1914 begint, werpt zijn schaduw al vooruit.
3. -

Vrouwenkiesrecht elders op de wereld

Hoe is het gesteld met vrouwenkiesrecht elders op de wereld?

- 1a. Als eerste land ter wereld verleende de VS in 1788 vrouwen passief kiesrecht, maar in Europa hadden vrouwen het eerst volledig kiesrecht (vanaf 1906 als Finland als eerste land ter wereld vrouwen zonder beperkingen kiesrecht geeft. Het eerste niet-Europese land is de VS in 1920 (als het eerdere beperkingen opheft).
- 1b. Het Europese land dat duidelijk later dan de rest van Europa was, is Liechtenstein (1984).
- 1c. In 1930 kregen blanke vrouwen kiesrecht in Zuid-Afrika; het eerste land dat alle volledig vrouwen kiesrecht heeft gegeven is de Malediven in 1932. De meeste landen volgen vanaf de jaren zestig van de vorige eeuw. Dat is tevens de tijd dat die landen onafhankelijk werden. Veel landen hebben bij die gelegenheid ook vrouwen kiesrecht gegeven. De 'late landen' vinden we ook in Afrika: in de jaren zeventig en tachtig.
- 1d. Latijns-Amerika: voornamelijk in de jaren vanaf 1932 (Uruguay) t/m 1961 (Paraguay); Azië: divers, van 1924 (Mongolië) tot 1993 (Kazakstan); Midden-Oosten: overwegend aan de late kant: Djibouti (1986) is voorlopig de laatste in die regio.
2. -

Meer informatie op internet

<http://www.alettajacobs.org>

De officiële Aletta Jacobs-website. Alles over haar leven, haar werk en de thema's waar ze zich voor inzette (gezondheidszorg voor vrouwen, betere arbeidsomstandigheden voor vrouwen, vrouwenkiesrecht en de wereldvrede). Inclusief een 'fotoboek'.

<http://www.emancipatie.nl/>
Internetportaal over emancipatie

<http://www.radionetherlands.nl/thenetherlands/weeklyfeature/aletta010911.html>
Website van de Wereldomroep over Aletta Jacobs (in het Engels)
Met een real audio-documentaire van 30 minuten over Aletta.

<http://www.ipu.org/wmn-e/suffrage.htm>
Vrouwenkiesrecht in de wereld

<http://www.aletta.nu>
Website van het Aletta Instituut voor Vrouwengeschiedenis